

Naturprojektet skabte de nye søer i Skjern Å-dalen

Allerede i det andet nummer af Hedeselskabets Tidsskrift, der udkom i januar 1880, beskrev en af selskabets ingeniører drømmen om at afvande Skjern Å-dalen: »Dette betydelige engareal, som kunne være en meget rig hjælpekilde for den magre omegn, har i alt for mange år henligget i en mangelfuld tilstand«.

82 år senere tog gravemaskinerne fat på at realisere drømmen og med Hedeselskabet som projekterende ingeniørfirma.

I 1962 kunne entreprenørerne begynde at flytte rundt på millioner af kubikmeter fugtig engjord. De slyngede åløb blev rettet ud og lagt op bag høje diger i lige kanaler med en samlet længde på 80 kilometer, og pumpestationer blev bygget, der kunne løfte 7000 liter vand i sekundet.

Det nye vandspejl i den inddigede Skjern Å kom til at ligge omkring to meter over det omliggende terræn, så de enorme vandmængder strømmede afsted i en mægtig rende oppe over de omliggende marker. En »vandmotorvej« kaldte kritikerne projektet.

I 1968 var arbejdet fuldført. Som en del af prisen for indvindingen af det højtydende agerland forsvandt tusin-



I slutningen af 1800-tallet lå Skjern Å-dalen hen som et uvejsomt sumpland, hvor man kunne se, så langt øjet rakte. På bakkedraget ude i horisonten skimtes Lønborg Kirke. Ådalen er forevigt af Galschiøt i storværket: Danmark i Skildringer og Billeder af danske Forfattere og Kunstnere fra 1887.

der afynglende vadefugle, padder, dyr og alt det andet liv, der tidligere fandtes i ådalen. Sjældne fugle som sortterne, stor kobbersnepe, engsnarre og hedeheg flygtede straks, mens stor-ken i Skjern først opgav ævred i 1974.

Livet nede i selve åen blev også ramt. Den særlige Skjern Å-laks gik hurtigt tilbage, og en række specielle vandplanter blev sjældne.

Skjern Å-projektet ville næppe være blevet gennemført, hvis lods-

ejerne selv skulle have betalt. Som så mange andre af datidens store landvindingsprojekter havde det aldrig kunnet betale sig. I datidens mønt blev prisen anslået til 21 mio. kr., men da projektet kunne udføres med statsstøtte i henhold til landvindingsloven fra 1940, slap landmændene med syv mio. kr.

Den endelige pris blev ca. 30 mio. kroner. Det svarer til ca. 277 mio. kroner i 2010-priser.

Søerne i Skjern Ådal

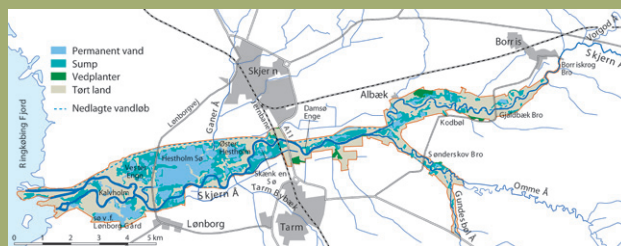
Skjern Å blev kanaliseret og inddiget i årene 1962-68, men retableret som naturområde igen fra 1997. Mindst syv mere eller mindre veldefinerede søer er opstået i den tidligere ådal som resultat af naturprojektet.

Følgende søer er navngivet: Damsø Enge, Hestholm, Øster Hestholm, Skænken Sø og Vestereng. Dertil kommer en større sø syd for Øster Hestholm og en sø vest for Lønborg Gård.

Udpeget som Natura 2000-område. Staten ejer 1950 hektar af arealerne, mens 250 hektar er i anden offentlig eje eller privat.

Kortene er fra 1999 og 2007 og udlånt af DMU.

Ringkøbing-Skjern kommune. Koordinater: 6197550, 466738.



Algesuppe i fjorden

Det naturlige dyre- og plantelivs forsvinden fra selve åen skyldtes ikke mindst, at forureningen med okker voksede voldsomt. Åens selvrensende evne var blevet forringet, og det gik også ud over recipienten, dvs. Ringkøbing fjords klare vande, som i 1979 skiftede karakter fra »blomsterenge til algesuppe«.



Kritikerne af afvandingsprojektet kaldte det for en »vandmotorvej«, og dette luftfoto fra 1965 understreger det valgte i denne betegnelse. Billedet er taget fra vest mod øst og viser udløbet af de to kanaler, som åen var blevet opdelt i, til Ringkøbing fjord. Foto: Hedeselskabet.



Et af Hedeselskabets mere monumentale bygværker ved den nye kanal var fisketrappen ved Kodbøl Styrket. Den viste sig imidlertid at være så fejldimensioneret, at en række fiskearter som helt, aborre og flere karpefisk ikke længere kunne foretage deres årlige vandringer i vandsystemet. Resultatet blev bl.a. et totalt kollaps for bestanden af helt i Ringkøbing fjord.

For lodsejerne derimod blev afvandningen af ådalen en betydelig økonomisk succes. Man lagde de mange små engparceller sammen til store markblokke, som var velegnede til drift med store maskiner, og jorden steg hurtigt i værdi. De tidligere enge var frugtbare, og i de første år blev der høstet mange fold.

Men længe varede det ikke, før arealerne begyndte at sætte sig. Efterhånden som vandstanden blev sænket, kom der luft til de tørverige engjorde, som hurtigt blev omsat og mineraliseret. Derefter begyndte markerne atter at blive våde.

Allerede efter 10-15 år stod det klart, at der skulle graves endnu dybere grøfter, lægges nye drænrør og installeres større pumper, hvis den intensive landbrugsdrift fortsat skulle være mulig. Kort sagt – et nyt afvandingsprojekt ville være nødvendigt. Men tiden var ikke længere til de generøse statstilskud, så denne gang skulle lodsejerne selv til lommerne, hvis de ville grave nye grøfter.

Op gennem 1980'erne blev problemerne med dræningen stadig mere akutte. Samtidig blev forureningen af Ringkøbing fjord med både okker og næringsstoffer mere og mere synlig, så nu begyndte naturorganisationerne at vejlede morgenluft – de dristigste tillod sig endda at drømme vilde drømme: Måske kunne man få ådalen tilbage?

I maj 1987 besluttede Folketinget at genskabe Skjern Å-systemets selvrensende evne. Kun Fremskridtspartiet stemte imod bevillingen til at opkøbe de våde arealer og gennemføre Skjern Å Naturprojekt. De øvrige politikere – og lodsejerne – vidste godt, at den nødvendige nydræning af ådalen ville blive alt for kostbar til nogensinde at komme på tale uden offentlige tilskud.

Hele magtspeilet omkring både

De nye søer i naturprojektet flyder ofte sammen, når efterårets nedbør sender tusinder aftons vand ud over engene langs den deregulerede å. Nederst ses hovedvej A11 mellem Skjern og Tarm, dernæst følger jernbanen, som afgrænser Skænken Sø. Den store vandflade lidt længere ude er Hestholm, og i horisonten glimter Ringkøbing fjord. Foto: Hans Hunderup, 24. august 2009.



Det første spadestik til kanaliseringen af Skjernå blev taget med en bulldozer i marts 1962. Foto: Hedeselskabet.

landvindingsprojektet og naturprojektet er kyndigt beskrevet af Anders Branth Pedersen i hans ph.d.-afhandling fra 2006.

Millioner til landmænd

De lokale lodsejere fik særdeles gode priser for deres vandlidende arealer, samtidig med, at de også fik billig

erstatningsjord, som staten skaffede dem gennem jordfordeling. I 2010-priser blev der uddelt 121 mio. kr., og da den samlede pris for naturprojektet i 2010-priser blev 335 mio. kr., så gik næsten en tredjedel af den samlede millionudgift til projektet direkte i lommerne på landmændene.

I dag snor Skjern Å sig atter gennem et landskab med rørskove, større og mindre søer, våde enge og udstrakte oversvømmede sumparealer.

Sjældne planter som vandranke, klaseskærm, kærmysse, krebseklo og pilblad breder sig atter, mens ænder, gæs og lappedykkere, vadefugle, vandhøns og rørdrum, rørhøg, hede-høg og – hvem ved? – den hvide stork måske – atter er på vej tilbage. Den langt sjældnere skestork er allerede landet!

Skjern Å Naturprojekt på ca. 2200 hektar er det største naturgenopretningsprojekt nogensinde herhjemme. Officielt blev det indviet i en stormende kuling fra sydvest 30.

oktober 2000 af Prins Joachim. I sin tid havde Kong Frederik den IX afvist en invitation til at besøge afvandingsprojektet med de berømte ord til lods-ejerformanden: – Nej, De ødelægger jo naturen, mand! Ved indvielsen var det royale islæt på plads, da den gamle konges barnebarn fjernede det sidste stemmewærk og lod vandmasserne strømme frit ind i det nye løb.

Siden da har naturprojektet udviklet sig til en enorm succes med mere end 100.000 gæster årligt.

KILDER

Forfatterens besøg på lokaliteten, 13. november 2008.

Hansen, Kjeld: Der er et yndigt land. Gads Forlag 2003.

Pedersen, Anders Branth: Fra landvindingspolitik til naturgenopretning – policy-netværks magt og forandring. Ph.d.-afhandling. Politica 2006.

»Skjern Enge«. Vandreture nr. 119. Skov- og Naturstyrelsen. Miljøministeriet 2008.

Statens Landvindingsudvalg, j.nr. 16. Rigsarkivet.

Vejen på billedet ender ved den gamle pumpestation Nord, der var hjertet i den store afvanding. I dag er den klodsede bygning omdannet til udsigtstårn. Her kan man krydse åen på egen hånd ved hjælp af en trækfærge, som Naturstyrelsen har installeret. Ved at følge stien langs åen mod vest kan man komme helt ud til Højsande ved udmundingen i Ringkøbing fjord. Foto: Hans Hunderup, 24. august 2009.



Fuglelivet i dag

Med tilladelse fra Dansk Ornitologisk Forening bringes her et uddrag af DOF-basen, der rummer et meget stort antal fugleobservationer fra alle betydningsfulde fuglelokaliteter i landet. Ønskes der en detaljeret og aktuel status for fuglelivet i Skjern Enge, så brug dette link: www.dofbasen.dk

Herunder ses en oversigt over de 237 fuglearter, som er registreret fra **Skjern enge**, pr. 21. november 2011. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Rødstrubet Lom	(1/1)	Atlingand	(233/1267)	Engsnarre	(3/3)	Mudderklire	(199/1303)
Lille Lappedykker	(223/947)	Skeand	(378/9947)	Grønbenet Rørhøne	(51/88)	Stenvender	(20/39)
Toppet Lappedykker	(230/1953)	Rødhovedet And	(1/1)	Blishøne	(168/32715)	Odinshane	(5/6)
Gråstrubet Lappedykker	(74/158)	Taffeland	(221/6596)	Trane	(31/46)	Almindelig Kjøve	(3/6)
Nordisk Lappedykker	(2/4)	Halsbåndstroland	(55/55)	Strandskade	(92/373)	Sorthovedet Måge	(1/2)
Sorthalset Lappedykker	(304/3488)	Hvidøjet And	(2/2)	Stylteløber	(6/6)	Dværgmåge	(222/2699)
Skarv	(179/6281)	Troldand	(322/16858)	Klyde	(164/3801)	Hættemåge	(109/42125)
Rørdrum	(114/137)	Bjergand	(55/1448)	Lille Præstekrave	(80/190)	Stormmåge	(70/69553)
Kohejre	(33/33)	Lille Bjergand	(5/5)	Stor Præstekrave	(141/2875)	Sildemåge	(30/105)
Silkehejre	(34/37)	Ederfugl	(2/2)	Hvidbrystet Præstekrave	(7/7)	Sølvmåge	(61/4123)
Sølvhejre	(68/70)	Havlit	(1/3)	Pomeransfugl	(596/18873)	Svartbag	(75/876)
Fiskehejre	(292/6433)	Sortand	(5/5)	Hjejle	(497/437605)	Ride	(1/1)
Sort Stork	(11/20)	Hvinand	(211/3515)	Strandhjejle	(44/242)	Rovterne	(65/133)
Hvid Stork	(5/9)	Lille Skallesluger	(167/591)	Vibe	(548/170112)	Splitterne	(6/14)
Sort Ibis	(5/5)	Toppet Skallesluger	(14/39)	Islandsk Ryle	(41/171)	Fjordterne	(119/573)
Skestork	(339/2492)	Stor Skallesluger	(140/1462)	Sandløber	(5/8)	Havterne	(15/59)
Knopsvane	(346/13312)	Hvepsevåge	(7/7)	Dværgryle	(117/866)	Dværgterne	(13/26)
Sortsvane	(8/8)	Sort Glente	(2/2)	Temmincksryle	(88/693)	Sortterne	(106/310)
Pibesvane	(228/13481)	Rød Glente	(19/20)	Stribet Ryle	(10/10)	Hvidvinget Terne	(20/63)
Sangsvane	(384/61434)	Havørn	(322/429)	Krumnæbbet Ryle	(82/835)	Huldue	(2/6)
Sædgås	(38/160)	Rørhøg	(623/1624)	Sortgrå Ryle	(2/2)	Ringdue	(49/2190)
Kortnæbbet Gås	(565/695919)	Blå Kærhøg	(733/1305)	Almindelig Ryle	(140/11850)	Tyrkerdue	(6/11)
Blisgås	(127/11685)	Steppehøg	(3/3)	Kærløber	(1/1)	Gøg	(79/141)
Dværggås	(13/27)	Hedehøg	(36/37)	Prærieløber	(13/13)	Slørugle	(3/3)
Grågås	(355/80761)	Duehøg	(73/76)	Brushane	(371/17449)	Mosehornugle	(70/87)
Indisk Gås	(15/15)	Spurvehøg	(107/131)	Enkeltbekkasin	(6/7)	Mursejler	(42/994)
Snegås	(18/34)	Musvåge	(612/2725)	Dobbeltbekkasin	(197/3991)	Isfugl	(37/39)
Canadagås	(201/6609)	Fjeldvåge	(370/755)	Tredækker	(3/3)	Hærfugl	(2/2)
Bramgås	(281/309134)	Kongeørn	(1/1)	Skovsneppe	(1/1)	Grønspætte	(3/3)
Knortegås	(24/2955)	Fiskeørn	(175/223)	Stor Kobbersnepe	(105/430)	Stor Flagspætte	(2/2)
Rødhals Gås	(3/3)	Tårnfalk	(358/874)	Lille Kobbersnepe	(45/887)	Hedelærke	(4/13)
Nilgås	(108/266)	Aftenfalk	(2/2)	Småspove	(47/252)	Sanglærke	(242/30537)
Rustand	(9/21)	Dværgfalk	(161/168)	Storspove	(165/2896)	Bjerglærke	(135/4539)
Gravand	(226/5843)	Lærkefalk	(5/6)	Sortklire	(133/1229)	Digesvale	(52/4194)
Pibeand	(299/67631)	Vandrefalk	(264/279)	Rødben	(132/1021)	Landsvale	(133/13301)
Knarand	(332/3058)	Agerhøne	(129/766)	Damklire	(30/30)	Bysvale	(47/1443)
Krikand	(322/93376)	Vagtel	(33/71)	Hvidklire	(203/2690)	Markpiber	(1/1)
Amerikansk Krikand	(21/21)	Fasan	(21/52)	Lille Gulben	(6/6)	Skovpiber	(8/9)
Gråand	(223/41574)	Vandrikse	(25/37)	Svaleklire	(128/541)	Engpiber	(93/967)
Spidsand	(246/11148)	Plettet Rørvagtel	(12/34)	Tinksmed	(142/1095)	Skærpiber	(9/15)

Bjergpiber	(2/2)
Gul Vipstjert	(281/1953)
Bjergvipstjert	(26/32)
Hvid Vipstjert	(116/784)
Gærdesmutte	(25/37)
Jernspurv	(5/5)
Rødhals	(9/10)
Blåhals	(21/28)
Husrødstjert	(3/3)
Rødstjert	(4/5)
Bynkefugl	(41/75)
Sortstrubet Bynkefugl	(3/3)
Stenpikker	(107/509)
Ringdrossel	(7/19)
Solsort	(20/52)
Sjagger	(41/5366)
Sangdrossel	(12/45)
Vindrossel	(19/1021)
Misteldrossel	(17/32)
Græshoppesanger	(50/78)

Savisanger	(16/18)
Sivsanger	(59/224)
Kærsanger	(16/45)
Rørsanger	(33/87)
Gulbug	(9/9)
Gærdesanger	(14/17)
Tornsanger	(36/122)
Havesanger	(11/15)
Munk	(10/12)
Skovsanger	(3/4)
Gransanger	(16/36)
Løvsanger	(25/90)
Fuglekonge	(5/18)
Grå Fluesnapper	(4/7)
Skægmejse	(17/84)
Halemejse	(2/8)
Sumpmejse	(4/5)
Fyrremejse	(8/12)
Topmejse	(3/4)
Sortmejse	(1/3)

Blåmejse	(15/76)
Musvit	(12/30)
Spætmejse	(9/11)
Korttået Træløber	(2/2)
Pungmejse	(21/30)
Rødrygget Tornskade	(3/4)
Stor Tornskade	(87/99)
Skovskade	(12/39)
Husskade	(31/248)
Allike	(27/1596)
Råge	(24/670)
Sortkrage	(27/48)
Gråkrage	(134/9198)
Ravn	(28/52)
Stær	(169/87969)
Rosenstær	(1/1)
Gråspurv	(3/47)
Skovspurv	(10/255)
Bogfinke	(30/370)
Kvækerfinke	(17/2192)

Gulirisk	(1/1)
Grønirisk	(15/192)
Stillits	(48/1931)
Grønsisken	(5/189)
Tornirisk	(70/1195)
Bjergirisk	(158/15374)
Stor Gråsisken	(1/1)
Lille Gråsisken	(2/3)
Hvidsisken	(5/16)
Lille Korsnæb	(1/11)
Stor Korsnæb	(2/2)
Dompap	(10/30)
Lapværbling	(25/225)
Snespurv	(66/3704)
Gulspurv	(64/774)
Rørspurv	(115/500)
Bomlærke	(175/2841)

Herunder ses en oversigt over de 17 andre dyr (end fugle), som er registreret fra **Skjern enge**, pr. 21. november 2011. I parentes ses antallet af observationer og individer i alt.

Stor Kålsommerfugl	(1/1)
Lille Kålsommerfugl	(1/2)
Dagpåfugleøje	(1/2)
Admiral	(1/2)
Tidselsommerfugl	(2/11)

Nældens Takvinge	(1/1)
Brunlig Perlemorsommerfugl	(1/3)
Vandspidsmus	(1/1)
Hare	(10/14)
Ræv	(15/18)

Grævling	(2/2)
Mink	(1/1)
Lækat	(5/5)
Odder	(1/1)
Spættet Sæl	(1/1)

Rådyr	(57/341)
Hjort sp.	(1/12)

TBU 17/69-1: Skjern Å

Er Danmarks længste vandløb og er tillige landets største afstrømningsområde. De nederste 20 km af hovedløbet blev reguleret i 60'erne. Reguleringen blev afsluttet i 1968 og berørte et areal på 4000 ha. Ved reguleringen blev åens løb rettet ud til en lige kanal, og der blev etableret en hovedkanal nord for det oprindelige løb. Enkelte af de gamle meanderbuer eksisterer fortsat og kan rumme en interessant vegetation. Efter reguleringen blev hovedparten af de daværende vådarealer inddraget til intensivt landbrugsdrift og herunder opdyrket. Ældre oplysninger om vegetationsforholdene ved Skjern Åens udløb før reguleringen er beskrevet af Mentz (1905 og 1915). De nuværende oplysninger om vegetationsforholdene er relativt sparsomme bortset fra selve åløbet, der er undersøgt af Ringkøbing Amtskommune (1990). Dyrkningen er på flere af de oprindelige våde arealer i dag ophørt. Uden indgreb vil størsteparten af disse arealer efterhånden blive bevokset med krat. Den store ø i munden er i dag bevokset med skov. Øen er en del af vildtreservatet i den sydlige del af Ringkøbing Fjord. Der er ingen offentlig adgang til området.

Hovedparten af vådbundsarealerne var i begyndelsen af dette århundrede domineret enten af mose-bunke eller af almindelig star. På de højereliggende områder var der eng med hirse-star eller katteskæg, mens de lavere-liggende enge var domineret enten af kryb-hvene, sødgræs eller nikkende star. Efter sommerflodens oversvømmelse i 1913 havde rød-svingel erstattet mose-bunke på engarealerne syd for Strandby, Stavnings Enge. På enge, der var domineret af nikkende star eller krybhvene, var der indslag af karakteristi-

ske vådbundsarter: nedbojet ranunkel, eng-kabbeleje, trævlekrone, kær-dueurt, kragefod, bukkeblad, kær-snerre og vandbrandbæger. Skjern Åens delta var dengang bevokset med store rørsumpe af tagrør. Rørsumpene var dengang voksested (1905) for de i dag mindre almindelige arter, almindelig vandranke, liden vandaks og nåle-sumpstrå. Også de skiftende småøer (polde) i deltaet var bevokset med rørsump, domineret af tagrør eller arter af kogleaks, således strandkogleaks, sø-kogleaks og blågrøn kogleaks. Desuden fandtes langbladet ranunkel, vand-skræppe, hestehale, vand-klaseskærm, vand-mynte, vand-brandbæger, vejbred-skeblad, harril, trådsiv, festgræs, hjertegræs med flere. Afsnørrede ålommer af Skjern Åen var i samme periode voksested for de mindre almindelige arter glinsende vandaks, rust-vandaks, butbladet vandaks og bændel-vandaks. Også i dag rummer disse gamle ålommer en interessant vegetation.

Vegetationstyper: vandløb, rørsump.

TBU 17/69-2: Skjern Å

Ved Sønderbro, øst for landevejen, er der tidligere (1955), på daværende hede- og mosearealer fundet liden ulvefod, liden soldug, rundbladet soldug, strandbo, vibefedt, liden blærerod, storlæbet blærerod, spidsblomstret siv, sand-siv og flydende kogleaks, ligesom dværgulvefod har været kendt fra lokaliteten (Sandermann Olsen & Rasmussen, 1955).

Lokalitetskode: Skjern Å, delta + V-K II S

Kilder: se Emsholm 1992.

TBU 17/70-1: Lønborg Kæringe

Ligger op til den Sydlige Parallelkanal nord for Lønborg er undersøgt i 1983 (Adersen &

Helweg Ovesen). Herfra foreligger oplysninger om den sjældne star tykakset star og gul frøstjerne. Endvidere kan nævnes gifttyde, der angives at være mindre almindelig i Vestjylland. Gul frøstjerne kendes endvidere fra arealer op til Skjern Å (Hedegaard Christensen, 1980).

Vegetationstyper: kær

Højere planter: 1983. Træer og buske: arter af pil. Urter: gul frøstjerne, almindelig fredløs, gul iris, gifttyde og eng-viol. Græsagtige planter: tykakset star, kær(?)star, almindelig star, grå star, rørgræs, rød svingel, eng-rørhvene, eng-rapgræs og høj sødgræs.

TBU 17/70-3: Skænken Sø

Lidt nord for Parallelkanalen vest for Tarm ligger en mindre sø. Søen er bevokset med søkogleaks på det meste af arealet. Herfra kendes drue-hyld, der ikke er almindelig i Vestjylland (Hedegaard Christensen, 1980).

Vegetationstyper: sø.

TBU 17/70-4: Sydlige parallelkanal, Skjern Å

Vandløbsvegetationen er undersøgt i 1989 på strækningen fra udløbet i Ringkøbing Fjord til opstrøms Kodbøl. Strækningen har et kanaliseret forløb med ringe fysisk variation. Vandløbsbunden er sandet eller leret med omfattende aflejringer af slam. Det øvre løb er kraftigt belastet af okker. På strækningen fra Rådensig Kær til udløbet af Ganer Å findes landets største bevoksninger af den meget sjældne vandranke, som er optaget på rødlisten over højere, danske planter (Løjtnant, 1985).

Vegetationstyper: vandløb.

Højere planter: 1989. Vandplanter: enkelt pindsvineknop, art af vandstjerne, art af vandranunkel og vandranke.

TBU 17/70-5: Søndre Strøm, Skjern Å

Vandløbsvegetationen er senest undersøgt i 1989 på strækningen nord for Lønborg. Vandløbet har et kanaliseret forløb på strækningen med ringe fysisk variation. Vandløbsbunden, der består af sand eller ler, og er blød med tykke aflejringer af okkerslam.

Vegetationstyper: vandløb.

Højere planter: 1989. Vandplanter: pilblad, art af vandranunkel, krans-tusindblad, art af vandstjerne, svømmende vandaks, enkelt pindsvineknop, grenet pindsvineknop, slank blærerod.

Lokalitetskoder: Kæringe + V II s

Skænken Sø + V IV r

Sydlig Parallelkanal ++ V I r-s

Søndre Strøm ++ V II r

Tarm Løvskov + S – o

Botanisk vurdering: Kæringe, Sydlig Parallelkanal:

2. Sjældnere planter: gul frøstjerne og tykakset star.

3. Lokalt sjældnere planter: kær(?)star

5. Skillearter for kærtyper – overgangsrigkær: tykakset star og kær(?)star.

Skænken Sø:

3. Lokalt sjældnere arter: druehyld.

Sydlig Parallelkanal:

Lokaliteten er henført til kategori I på grund af rødlisteart.

1. Rødlistearter: vandranke.

Søndre Strøm, Skjern Å:

2. Sjældnere planter: slank blærerod og pilblad.

Kilder: se Emsholm 1992.